

הגאון רבי אלחנן בונים וסרמן זצ"ל הי"ד
ראש ישיבת ברנוביץ, בעל קובץ הערות

הערות שונות במס' בב"מ*

בגדר הודאת בעל דין

ב"מ [ג, ב] הודאת בעל דין כמאה עדים דמי.

יש לחקור, אם הוא מטעם נאמנות שהאמינה תורה*. או מטעם התחייבות שמתחייב בעצמו.
ויש להביא ראיה מגמ' דידן שהוא מטעם נאמנות, דאי מטעם התחייבות למה אמרה הגמ' דעדים
עדיפי מהודאת פיו, ואי מטעם התחייבות לא עדיפי, אלא ודאי מטעם נאמנות, עכ"ל.

בגדרי מודה בקנס

[שם] גמ' ומה פיו שאינו מחייבו קנס מחייבו שבועה וכו'.

יש לחקור בהא דמודה בקנס דפטור, דגזירת הכתוב דהודאה עושה פטור אפילו אח"כ יהיה
צד חיובי. או דילמא שאינו עושה חיוב, אבל במקום שעושה חיוב יהיה חיוב. וזוהי תלוי

* כתבי תלמידים. פרסום ראשוני בירחון האוצר. הדברים אמורים בע"ה לראות אור בספר אוצר כתבי האחרונים, הזכויות
שמורות לרבות שינויי עריכה. הדברים נמסרו למערכת ספר הזיכרון עדות ליוסף [להורדה], לזכרו של הקדוש יוסף דב
ב"ר חיים ויסמן הי"ד. לע"נ של עורך ספר הזיכרון א"מ הרב יצחק נתן ב"ר שמואל זאב לוי ז"ל ורעהו הקדוש ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

תשובות חן לידידנו הרב יוסף סאוויצקי שליט"א, על מסירת החומר מגנני סבו, הגאון הגדול רבי מרדכי סאוויצקי זצ"ל
אב"ד בוסטון בעל מראה אש על הירושלמי ועוד. ובאדיבות בני משפחת סאוויצקי הרוממה.

במסגרת העריכה הושלמו ציונים לדברי רבינו בספריו, ונעשו שינויי עריכה קלים. דוד לוי.

א. כבר עמד בראיית רבינו, הקצות החושן (לד, ד) וז"ל: "ועוד דאמרינן בריש פ"ק דמציעא (ג, ב) לא תהא הודאת פיו
גדולה מהעדאת עדים ומה פיו שאינו מחייב ממון מחייבו שבועה [וכו']", ופריך ופיו אינו מחייבו ממון והא הודאת בעל
דין כמאה עדים, אלא מה (ל) פיו שאינו מחייבו קנס, ופריך מה לפיו שאינו בהכחשה ובהזמה תאמר בעדים שישנן
בהכחשה ובהזמה. ואי נימא טעמא דפיו משום מתנה וחיוב א"כ איך שייך ביה הכחשה והזמה והא ודאי במתנה מצי יהיב,
ומאי אולמיה דפיו יותר מעדים והא לענין נאמנות אדרבה עדים נאמנין יותר מפיו".

ראה עוד בקוב"ש (ב"ב אות קיד). ויעיין עוד בקובץ ביאורים (גיטין אות כא): "מנין לנושה בחברו וכו'. בכתובות דף י"ט
אביי אמר לעולם דאמר מלוה וכגון שחב לאחרים ע"ש. מכאן ראייה ברורה שלא כדברי מהריב"ל שכתב דהודאת בע"ד
הוא משום התחייבות, דא"כ מאי גריעותא דחב לאחרני, הא לדעת הרבה ראשונים ז"ל מהני מחילה בשעבודא דר"נ. עוד
נ"ל ראייה מדברי התוס' ריש פ' אף על פי (כתובות נד, ב) ע"ש שהקשו האיך ישעבד נכסיו שיקנה אח"כ כיון שלא
נתחייב היינו דבר שלב"ל, ותירצו כיון שהודה שיש לו נכסים למה לא יתחייב ע"ש ברא"ש יותר מבואר. ומאי מהני
הודאת בע"ד כיון דהתחייבות לא מהני משום דהוי קנין דברים".

ב. ראה במהר"י בן לב (א, יט) הובא בקצוה"ח (לד, ד) שנקט דהודאת בע"ד יסודה משום התחייבות.

ג. ראה קוב"ש (ח"ב, יג אות ג).

המחלוקת (ב"ק עה, ב ועוד) דמודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב, דמאן דפטר סבר שעושה פטור, אבל מאן שסובר חייב, סובר שאינו עושה חיוב, אבל אם באו עדים חייב.

ויש לחקור מאן דפטיר, סובר שעושה רק פטור, אבל אם [אינו] עושה פטור, כגון במודה חוץ לב"ד יתחייב, או דילמא גם הוא טעמו שאינו עושה חיוב, ולכך אפילו הודה חוץ לב"ד פטור.

ויש להביא ראיה מגמ' דידן, מדקתני מה פיו שאינו מחייבו קנס - מחייבו שבועה, שמעינן מינה דאין עושה חיוב, דאם סברא ליה דעושה רק פטור, א"כ דמי עדים לפה, אלא משמע דעושה גם פטור, וגם אינו מניח את החיוב לחול, עכ"ל הגר"א.

אין אדם משים עצמו רשע

[שם] בתוספות ד"ה מאי אם ירצה לומר מזיד הייתי - ואם תאמר והיאך נאמן לומר מזיד הייתי, הא אין אדם משים עצמו רשע כדאמר בפ"ק דסנהדרין (ט, ב ושם) גבי פלוני רבעני לרצוני. וי"ל דאין נאמן לפסול עצמו, אבל הכא עושה תשובה ואינו רוצה להביא חולין לעזרה.

וקשה, הא טעמא דאין אדם עושה עצמו רשע, הוא משום אדם קרוב אצל עצמו (יבמות כה, ב), וקרוב אין נאמן לפסול את עצמו אלא מטעם עדות, אבל הכא אין משתעי כלל משום עדות, אלא משום נאמנות^ד.

ותירץ, דטעמא הוא משום גרעון הנאמנות, לכך משני התוספות הכא בעושה תשובה, ואינו מגרע הנאמנות, עכ"ל הגאון הגדול ר"א.

(ד). ראה בדברי רבינו (קובץ הערות כב, א): "... עכ"פ מבואר דטעמא דאין אדם משים עצמו רשע הוי משום דהוא קרוב, וא"כ זה לא שייך אלא היכא שצריכין לתורת עדות, דבזה קרוב פסול, אבל במקום דליכא פסול קורבה, שפיר משים עצמו רשע. ומשו"ה נאמן לומר מזיד הייתי, לפטור עצמו מקרבן, דלא שייך לפסולו משום קרוב בזה, דאדם נאמן על עצמו לענין קרבן ואין צריך לתורת עדות, וכן כתבו כאן בתוס' [יבמות כה, ב ד"ה ואין]. אבל בריש ב"מ [ג' ע"ב] כתבו בתוס' [סוד"ה מה] הטעם דנאמן בזה, משום דבא לעשות תשובה ואינו משים עצמו רשע, אבל אי לאו האי טעמא אינו נאמן. ובשיטה שם בשם מהר"י כ"ץ, כתב דלפטור עצמו מקרבן נאמן אפילו אם משים עצמו רשע, והוא כדעת תוס' הכא וכו'.

ומבואר מכ"ז דשתי שיטות חלוקות הן בהא דאין אדם משים עצמו רשע, דאית דסברי, דאפילו היכא דלא שייך למיפסליה משום קורבה, מ"מ אין נאמן על עצמו לומר שהוא רשע, כמו בטענת בע"ד."